

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ

Сидоренко Наталія Сергіївна

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри управління та адміністрування
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Корупція була й залишається однією з головних проблем сучасного глобального світу. Для України корупція стала одним із негативних чинників, що істотно підриває основи системи національної безпеки, органів державного управління та місцевого самоврядування [1, с.101]. Важливо зазначити, що на шляху європейської інтеграції, на сьогоднішній день, наявні перешкоди, які відкладають цей процес [2 с.72].

Заслужовує на увагу той факт, що 5 вересня 2019 р. розпочав свою роботу Вищий антикорупційний суд України. Протягом п'яти років, які пішли на його створення, в українському суспільстві зберігається стійкий запит на боротьбу з корупцією. За останніми соціологічними даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи», 69 % українців вважають першочерговою антикорупційну реформу [1, с.103]

За оцінкою аналітиків, справжня ціна корупції становить українському суспільству щорічно 20 млрд грн, зниження оцінки Індексу сприйняття корупції лише на один пункт (за десятибальною шкалою) призводить до відпливу з країни капіталу, що дорівнює 0,5% валового внутрішнього продукту держави, а загальні доходи громадян знижуються щонайменше до 4% [3].

Актуальність зазначеної теми обумовлюється й новими підходами у розбудові системи місцевого самоврядування в Україні, процесами децентралізації державно-владних повноважень, публічного управління та адміністрування [4, с.42].

За даними Transparency International, однією з держав, антикорупційні заходи яких показують свою ефективність, є США [5]. Однією з найважливіших особливостей у законодавстві країни, в тому числі і в антикорупційній сфері, є велика кількість нормативно-правових актів на різних рівнях державного управління, а також децентралізованість прийнятих рішень. Основні норми щодо протидії корупції включені до Зводу законів США. Однак, що варто відзначити, дані норми застосовуються не в усіх штатах через особливості законодавства на місцях.

У США існує певне трактування понять «підкуп» та «корупція». Так, можна назвати, наприклад, підкуп пасивного характеру. При цьому хабар отримує не сама посадова особа безпосередньо, а фізична чи юридична особа, на яку вкаже посадова особа [6].

У законодавстві США за дачу хабара посадовцю або за інші корупційні злочини передбачаються суворі покарання. Так, Звід законів США передбачає наступні покарання: штраф, сума якого складає потрібну суму хабара; позбавлення волі на строк до 15 років, однак цей термін може бути збільшений до 20 років за наявності обтяжливих обставин.

Слід зазначити, що у США існують обмеження для держслужбовців отримання додаткового доходу. Так, додатковий дохід не повинен перевищувати 15% від окладу. При цьому, як і в нашій країні, держслужбовцям США заборонено приймати подарунки. Якщо в Україні встановлюється обмеження на ціну одного подарунка, то США отримання подарунків протягом календарного року у сумі, що перевищує 100

доларів, розцінюється як отримання хабара посадовцем. Зазначимо, що законодавство передбачає й відсутність імунітету, що виражається у знятті з посади будь-якої посадової особи США.

Найцікавішим напрямком в антикорупційній політиці США є боротьба саме з низовою корупцією, яка для рядових держслужбовців не вигідна з огляду на широкий набір пільг як для самого чиновника, так і для його сім'ї, а, крім того, у разі звільнення держслужбовцеві доведеться оплачувати соціальні послуги самостійно, а вони найчастіше є дорогими.

Однак, незважаючи на всю ефективність такого методу боротьби в США, в Україні через особливості системи соціального забезпечення застосовувати подібний метод неможливо. Одна з найефективніших і досить специфічних стратегій боротьби з корупцією застосовується в Китаї. Особливістю є обов'язок громадян повідомляти відомості про всі відомі випадки корупції. Для цього передбачено спеціальні телефонні канали зв'язку, а також мережевий Інтернет. Усі повідомлені відомості підлягають ретельній перевірці. При цьому за неповідомлення відомостей або надання неправдивих відомостей для громадян передбачено кримінальне покарання [7].

Ще однією характерною особливістю протидії корупції в Китаї є суворість покарань за корупційні злочини, а також репресивно-каральний характер заходів, що вживаються. У кращому разі чиновник може бути засуджений до довічного ув'язнення, а в гіршому — призначається смертна кара. Також у Китаї існує ефективна система ротації кадрів у держслужбовців, яка не дозволяє чиновникам працювати на тому самому місці довгі роки та напрацьовувати стійкі корупційні зв'язки.

При всьому цьому існує й особливий напрямок протидії корупції, який виражається саме у формуванні моральних і етичних принципів, не сумісних з корупцією. І тому широко застосовується моральний кодекс поведінки «Вісім чеснот і вісім пороків», який разом із вихованням чесності та непідкупності, входить до навчальних планів з навчання школярів, а також застосовується при підготовці кадрів [7].

Ще однією державою, яка демонструє ефективні результати антикорупційної політики, що проводиться, є Сінгапур. Сінгапурська система протидії корупції включає такі елементи: нагляд за дотриманням антикорупційного законодавства та етичних норм, чітка регламентація дій держслужбовців, спрощення бюрократичних процедур. Крім того, у Сінгапурі існує спеціалізований орган, уповноважений на реалізацію антикорупційної програми, наділений широкими повноваженнями у виявленні та розслідуванні корупційних злочинів – Агентство боротьби з корупцією [8, с.201].

Антикорупційна політика Сінгапуру розвивалася у двох основних напрямках, що виражалось у підвищенні мотивації для бездоганної роботи та посиленні покарань за корупційні злочини. У період реалізації цих напрямів законодавство дало громадянам право на звернення до Агентства по боротьбі з корупцією зі скаргами на дії держслужбовців, при цьому посиливши покарання за отримання хабара. Співробітники при виявленні порушень у процесі перевірки стали наділятися правом проведення обшуків, перевірки банківських рахунків, затримання підозрюваних тощо. Як покарання за корупційні порушення передбачається конфіскація майна як самого держслужбовця, так і його сім'ї та друзів, за умови незаконності підстав для придбання майна.

Крім цього, під час посилення покарань у Сінгапурі, реалізовувалась система заходів щодо підвищення престижу державної служби, а також підвищення

заробітної плати чиновників. При цьому заробітна плата держслужбовців зіставляється з доходами відповідних за рівнем працівників у приватному секторі економіки; державні службовці кожні три роки зобов'язані проходити атестацію, під час якої проводиться аналіз результатів роботи, а також розробляються заходи ефективності підвищення професійного рівня. Таким чином, бюрократія Сінгапуру є однією з найефективніших у світі через широку реалізацію цих заходів [8]. Одним із основоположних заходів, який допоміг досягти позитивних результатів у Сінгапурі, стало запровадження спеціалізованого державного органу, який проводить антикорупційну політику. Цей орган забезпечив жорсткий контроль за дотриманням законодавства у невеликій державі.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про те, що існують різноманітні шляхи досягнення успіху у боротьбі з корупцією. Зарубіжний досвід свідчить, що публічна служба забезпечує нормальну діяльність органів публічної влади, які наділені владними повноваженнями [9]. За їх реалізації необхідно в першу чергу враховувати специфіку самої держави. Розглядаючи питання про запозичення антикорупційних заходів у провідних у цій сфері країн, можна стверджувати, що через високу чисельність чиновників, в Україні, створення такого органу, як у Сінгапурі, не буде досить ефективним. Проте застосування такого заходу, як конфіскація майна самого корупціонера, а також у його сім'ї та близького оточення, може мати відповідний успіх у вирішенні цього питання. Також доцільним є збільшення заробітної плати держслужбовців та поліпшення їх пакету соціальної підтримки; посилення покарань за корупційні злочини, а також удосконалення вже застосовуваних методів протидії корупції.

Список використаних джерел:

1. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С. Сутність поняття політичної корупції та її небезпеки в Україні. *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листопада 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 101-105 URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4002/1/19.pdf> (дата звернення 14.06.2022)
2. Сидоренко Н. С. Інтерпретація поняття публічна служба з урахуванням зарубіжного досвіду. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 35-36. С. 71-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_35-36_10 (дата звернення 11.06.2022)
3. Бочаров-Туз В. Підраховано справжню ціну корупції в Україні. URL: <https://gurt.org.ua/articles/4808/> (дата звернення 08.06.2022).
4. Демиденко Д. С., Наумик А. С. Професійна культура державних службовців як фактор розвитку системи державної служби в Україні. *The process and dynamics of the scientific path* : IV International Scientific and Theoretical Conference, м. Athens, 16 черв. 2023 р. С. 42-44.
5. Transparency International Ukraine. 2017. "ProZorro.Sale and the Deposit Guarantee Fund: One Year, One Billion." June 22, 2017. URL: <https://ti-ukraine.org/en/news/prozorro-sale-and-the-deposit-guarantee-fund-one-year-one-billion/> (дата звернення 14.06.2022)
6. Barrington, Robert. 2020. "The Bribery Act 2010: Key Moments in the Campaign." Centre for the Study of Corruption Working Paper No.4. URL: <https://www.sussex.ac.uk/research/centres/centre-for-study-of-corruption/documents/bribery-act-2010.pdf> (дата звернення 14.06.2022)
7. Наумчук, К. М., Тростенюк, Т. М. Історичні аспекти розвитку антикорупційної політики. *Економічний простір*. 2021. (168), 11-16. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/168-2> (дата звернення 08.06.2022)
8. Ільченко О. В., Денисенко С. І. Міжнародно-правові аспекти боротьби з корупцією в митних органах: досвід Сінгапуру. 2021. С.201
9. Сидоренко Н. С. Особливості громадського контролю у сфері публічної служби в умовах її реформування в Україні. *Ефективність державного управління*, 2016. URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.49.2016.175736> (дата звернення 14.06.2022)